

Horváth Attila

Egy hivatás fényei és árnyékai

Horváth Attila, Bessenyei György-díjas népművelő és címzetes főiskolai docens vagyok. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen 1965-ben történelem–földrajz–népművelés szakon diplomáztam, majd 1965-ben Szolnokon, egy olyan megyei művelődési házban kezdtem a munkát, amelyet abban az évben alapítottak, és 2000-ben „velem együtt” szüntettek meg. Közben sok mindennel – különösen a hagyományos népművelésen túli határterületekkel – foglalkoztam: a mindennapi kultúrával, a család kultúráközvetítő szerepével az 1970-es, majd a kulturális turizmussal az 1980-as években. Az előbbiből doktorkáltam, s újdonságként a két témaösszegző könyvemet ki is adták.

A rendszerváltás előtt két ciklusban voltam választott alelnöke a Magyar Népművelők Egyesületének, majd 2000-ig igazgatója a Szolnok Megyei Művelődési és Ifjúsági Szolgálatnak. Az országos szakmai szervezetekhez sok szállal kötődtem, részt vettem az 1997-es kulturális törvény előkészítésében. Előadásaim, publikációim, felsőoktatási, közművelődési és idegenforgalmi szakértői, szakfelügyelői munkám révén sokan ismernek. A *Színben* több cikkemet követően 2002-ben megjelent *Román nyitány nyomán* c. írásom – amelyet angol nyelvre is lefordítottak – vezetett a MÚOSZ-tagsághoz.

Az utóbbi időben többen is mondták, hogy a velem, velünk s a szakmával történetek meg kellene írni, mert sok olyan érdekes

tény válhat ismertté, amelyet már a minket követő generáció sem ismer. Publikációim alapján a szolnoki Damjanich Múzeum korábbi, történész-régész igazgatója, Kertész Róbert is több éve kapacitált erre. A két könyvem után mára eljutottam egy egyéni, életmetszetből fakadó, szakmatörténeti összegzéshez, amely nem monografikus, nem teljességre törekvő, de kortárs résztvevőként esszészzerűen bemutatja a népművelői pálya társadalmi elfogadásához, országos intézményesüléséhez, sikereihez és bizonyítható eredményeihez vezető utat, az általam is becsült személyiségeit, s – afféle fény-árnyékként – a kudarcokat sem kerüli el. Arra törekedtem, hogy az eseményeket – a népes szereplőgárdával, az érdekes, olykor groteszkbe hajló történésekkel együtt – sajátos nézőpontból, de hitelesen és plasztikusan mutassam be.

Szakmatörténeti buktatóink és eredményeink iránymutatók lehetnek a jövő szakemberei számára is, mert nem csak helyi vagy megyei, hanem országos tapasztalatokkal és tanulságokkal is szolgálnak. A könyv nem dokumentumgyűjtemény, de szükség szerint forrásaimat is pontosan megjelöltem. Sajátossága, talán értéke is a könyvnek szakmai életutamban a korszak ismert, olykor meghatározó személyiségeivel készített interjúim, amelyek tovább árnyalják a szakmánkról, rólunk és a rólam alkotott képet. A korszak jeles pályatársait az MNE megyei szervezetei jelölték. Velük együtt bizonyára én is több

jeles népművelőt megemlíthettem volna, ha nem eleget, elnézést kérek.

Már maga az dilemma, hol kezdődik valójában egy élettörténet? Gabriel García Márquez szerint „a múltunk nem az, ami megeseett velünk, hanem amire emlékezünk.” Alexander Brody *Az élet ízei* c. könyv bemutatója kapcsán Cesare Pavese olasz íróra hivatkozva azt állítja, az ember életében csupán pillanatokra emlékezik vissza. Szabó Magdát is foglalkoztatja életrajzi könyvében a kérdés, hogy miért működik úgy az emlékezet, hogy a siker, a boldog beteljesülés, higgadt, tárgyilagos emlékként rögzül, de az átélt kín, a megaláztatás régi emlékei mindig plasztikusak és akusztikusak maradnak? Majd némi önszemrehányással később hozzáteszi, hogy a mitológiából is tudhatnánk, ha van is csoda, „ingyencsoda” nincs, mert mindenért fizettetnek az istenek. Salman Rushdie – a hazájában kiátkozott indiai-pakisztáni író – a múltba tekintő felelősségére utalva fogalmazza meg, ha egyvalamit elhallgatsz, elhallgatod azt is, ami belőle következik! Hogy kire, hogyan és milyen mélyen emlékezünk vissza, sajátos választ ad Bulgakov. Ő azt vallja, „ha egy ember belső világa, a lelke nem tartogat meglepetéseket számodra, akkor a személye érdektelen.”

A könyvben a mögöttünk lévő két emberöltő politikai és kulturális fordulatokban, eseményekben gazdag időszakát tekinthetjük át, és mindezek hatását a magyar közkultúrára és közvetítőire, ahogyan azt a szerző kortársként megélte szűkebb és tágabb pátriájában. A gyermek és ifjúkori, iskolai emlékek, az 50-es évek iskolán kívüli népművelése és '56 lecsapódása egy Tisza menti településen, illetve gimnáziumában. Ma már érdekes lehet az akkori népműve-

lői pályaválasztás motívuma, a népművelés c. tárgy az országban elsőként induló egyetemi oktatásának kezdete 1956 szeptemberétől Debrecenben, a szakmai útkeresés komoly és olykor megmosolyogtató buktatóival. A tanulmány, döntő részben a népművelői pálya társadalmi elfogadásával, országos intézményesülésével, bizonyítható eredményeivel foglalkozik, majd a rendszerváltás után fölgyorsult erózióját és annak okait is elemzi, párhuzamosan azzal, hogyan élte át maga a szerző szakmai pályafutását. Megismerhetik tehát a mögöttünk lévő közel 60 esztendő az olvasók, amelyre már a kortársak közül is egyre kevesebben emlékezhetnek, s amelyről a jelenleg gyakorló pályatársak is áttételesen – inkább csak kultúrpolitikai, művelődéstörténeti jegyzeteikből – nyerhetnek képet.

S épp itt a másik gond, illetve hibaforrás, hogy pusztán a dokumentumokra hagyatkozva tudunk-e valós képet kapni a múltról? Nem csupán a visszaemlékezéseink szubjektívek! Az elmúlt 60 év társadalmi, politikai történéseinek, okainak és jellemzőinek a megítélése a tankönyveinkben is mindmáig az uralkodó társadalmi-ideológiai fölfogás értékítéletét tükrözi. A különösen ideológia-közeli társadalomtudományok, mint a kultúrpolitika, mindig szorosan követték a társadalmi-gazdasági változásokat. Az a gyakorlat, hogy tankönyveinket, jegyzeteinket a különböző politikai kurzusok átírták, kiegészült azzal, hogy egyoldalúak voltak a tudósítások. A rendszerváltást követő években és gyakorta ma is, gazdasági, politikai, kulturális téren egyaránt öszszemossák a „kommunista” és szocialista Rákosi- és Kádár-korszakot, holott csak az tudja mekkora különbség volt köztük, aki a saját bőrén is megélte...

(Horváth Attila: Fény – Árnyék. Egy hivatásról – életmetszetben. Tények és történetek a „fordulat évétől” az ezredfordulóg. ADG Stúdió Kft., h. n., 2013. ISBN 978-963-08-5806-9. A kötetre a szerzői bevezető rövidített közlésével hívjuk fel olvasóink figyelmét.)